

AİLE TUTUMLARININ BAŞARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ŞEHİT TÜMGENERAL AYDOĞAN AYDIN ORTAOKULU
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA SERVİSİ

Başarılı Çocukların Özellikleri

- ◉ İçerden motivasyonlu
- ◉ Çalışma Disiplinine sahip
- ◉ Kendine güvenen
- ◉ Zorluklara karşı direnen, yılmayan
- ◉ Hayalleri ve hedefleri olan
- ◉ Duygu ve düşüncelerini ifade edebilen, ikna kabiliyeti olan bireyler

Farkındalık

1. Çocuğum herhangi bir Őeye isyan ettiğinde pes ederim.
2. Çocuğumla birlikte samimi ve eğlence içinde vakit geçiririm.
3. Çocuğumun geliŐmesi için onu azarlar ve eleŐtiririm.
4. Çocuğum benimle aynı fikirde olmadığında onu zorlamam.
5. Çocuğumu gerçekten cezalandırmak yerine, onu cezalandırmakla tehdit ederim.
6. Çocuğum benimle aynı görüşü paylaşmadığında bile kendisini rahatça ifade etmesine teŐvik ederim.
7. En ufak bir eŐyasını kaybettiğinde çocuğuma kızarım.
8. Çocuğuma bir Őey alırken ona sorarım.
9. Çocuğumun davranıŐını düzeltmek için ona vurduğum olur.
10. Görüşlerini ifade etmesi için onu teŐvik ederim.

Aile Tutumları

Olumlu

- Yetkin Tutum

Olumsuz

- Otoriter
- İzin Verici
- Aşırı Koruyucu
- Mükemmelliyetçi
- İlgisiz

Soru-Cevap

- Çocuğunuz istemediğiniz bir davranışta bulunduğunda ne yaparsınız?
- Peki açıklamanıza rağmen aynı yanlış davranışı sürdürmeye devam ederse?

Otoriter Tutum

Çocuğun yanlış davranışları sonucunda;

- Kızmak, bağırarak
- Tokat atmak, dövmek,
- Rüşvet vermek

Kısacası; istediğimiz davranışın yapılması için güç kullanıyoruz.

Otoriter Tutumun Yöntemleri

- Otoriter tutum Anne-babanın sahip olduğu psikolojik ya da fiziksel gücünü çocuğun üzerinde olumsuz bir biçimde kullanmasıdır.
- **Fiziksel Güç ve Şiddet:** Sarsmak, iteklemek, vurmak, kulak çekmek, dayak atmak, bağırarak, banyoya kapatmak.
- **Maddi Güç ve Şiddet:** İstedini yapmamak veya almamakla tehdit etmek. Para vermem, harçlık vermem demek.
- **Duygusal Güç ve Şiddet:** Seni sevmem, artık senin annen-baban olmam demek, bir daha yaparsan seninle konuşmam demek, korkutmak, azarlamak, beddua etmek, alay edip küçümsemek, okula göndermemek, bir işte çalışmaya zorlamak, giyim kuşamına karışmak. Kısaca özgürlüğünü ve haklarını çiğnemek.

Sigara ieriken beni babam yakaladı. Bana bir tokat attı, o gün bugündür sigara içmem.

Otoriter Tutumun Çocuk Üzerindeki Etkileri

- Dayak yiyen, baskı gören çocuk korkar üzölür öfkelenir.
- Otoriter tutumda davranışın neden yanlış olduğu açıklanmadığı için çocuk yanlış düzeltmez. Sadece ebeveyne kızar.
- Davranışının sorumluluğunu almayı öğrenemez.
- Yanlış davranışı düzeltmek için yardım istemeyi öğrenemez.
- Dayağın ve baskının bir sorun çözme yöntemi olduğunu öğrenir ve bunu uygular.
- Dayak ve baskıdan kurtulmak için yalan söyler.
- Ebeveynle arasında güvene dayalı değil korkuya dayalı bir ilişki gelişir.

Otoriter Tutumun Çocuk Üzerindeki Etkileri

- Kendisine ve çevresine güvenmekte sorun yaşar.
- Arkadaş ilişkilerinde sorun yaşayabilir. Arkadaşlarına şiddet uygulayabilir ya da şiddete maruz kalabilir.
- İçine kapanık ya da saldırgan olabilir.
- Okul başarısı olumsuz etkilenir.
- Öz bakım becerileri olumsuz etkilenebilir.
- İç denetim geliştirmekte zorlanırlar.

Otoriter Tutumla Yetişmiş Çocuğun hayat felsefesi

- Eğer dayak yemeyeceksem veya kimse bana zarar vermeyecekse istediğim her şeyi yapabilirim. Yani kimse görmezse, her şeyi yap.

İzin verici Tutum

- ◉ **Çocuğun Fiziksel Şiddet Kullanmasına İzin Vermek:** Çocuğun, ana babasına, kardeşine vurmasına izin vermek, eşyaları oyuncakları fırlatmasına izin vermek.
- ◉ **Makul Olmayan İstekleri Yerine Getirmek:** Çocuğun alışverişte, misafir yanında ağlaması, istediği bir şeyi tutturması durumunda ana babanın, çocuğun isteklerini yerine getirmesi.
- ◉ **Çocuğun sözel şiddet kullanması:** Çocuğun anne babasına kötü söz söylemesi, küfür etmesi, bağırması...

Otoriter ve İzin Verici Tutumun Etkileri

Anne babanın tutum farkı

Çocuğun yaşına göre tutumun değişmesi

Çocukla baş edemedikçe tutumun değişmesi

İzin Verici Tutumla Büyüyen Çocuk

- Her istediğinin, istediği zaman yapılması gerektiğine inanır. Sınırları, kuralları anlamakta zorlanır.
- Okul ve sınır kurallarına uymaz.
- Arkadaşlık ilişkilerinde zorluk yaşar.
- İstekleri karşılanmadığında sevilmediğini düşünür ve ne yapacağını bilemez, öfkelenir, küser, üzülür.
- Anlatılmadığı için yanlış davranışın diğer insanlar üzerindeki etkisini düşünmez.
- Sorunları tutturarak, ağlayarak çözebileceğine inanır.
- İhtiyaçlarını kendi başına gidermediği için kendine güveni oluşmaz.

Mükemmeliyetçi Tutum

- Çok yüksek beklenti içerisine girerler.
- Çocuğun sürekli kusursuz olmasını isterler.
- Çocuğun yapabildikleri üzerine değil yapamadıkları üzerine konuşurlar.
- Çocuğun ilgi ve istekleri yerine anne babanın ilgi ve istekleri ön plandadır.
- Teşekkür alan çocuğa neden takdir almadın der, çocuk odasını topladığında takdir etmek yerine okul eşyalarını da böyle düzenli tut der.

Mükemmeliyetçi Tutumun Çocuk Üzerindeki Etkisi

- Çocuk kendi durumu ile ailesinin beklentisi arasındaki farktan dolayı sürekli hayal kırıklığı yaşar.
- Kendini sadece beklentileri gerçekleştirdiği zaman önemli hisseder.
- Sürekli başarı beklentisi çocuğu umutsuzluğa ve mutsuzluğa sürükler.
- Obsesif Kompulsif bozukluğa neden olur.

İlgisiz Tutum

- Çocuğun olumlu olumsuz tüm davranışlarına kayıtsız kalır.
- Çevresine verdiği zararları görmemek, çocuğun başarılarına ilgisiz kalmak.
- İlgisi ve ihtiyaçlarını umursamamak.

İlgisiz Tutumun Çocuk Üzerindeki Etkileri

- Çocuklar örnek alabilecekleri yetişkin modelinden mahrum kalırlar.
- Kendi değerleri, önemleri hakkında çelişkiye düşerler ve özgüvenleri azalır.
- İstek ve ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaklarını öğrenemezler.
- İlişkilerinde sorun yaşarlar. Gelişimleri olumsuz etkilenir.

Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Tutum

- Çocuğun kendi başına yapabileceklerini onun yerine yaparak veya yapmasını engelleyerek, çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen bir yaklaşımdır.

Birkaç örnek verelim;

- Anne babanın çocuğa yemek yedirmesi
- Ayakkabı bağcığını bağlaması, kıyafetlerini giydirmesi,
- Ödevlerini yapması, yapmadığında öğretmene açıklama yapması,
- Çocuğun arkadaş sorunlarını doğrudan çözmesi,
- Düşecek, bir zarar gelecek düşüncesiyle birçok faaliyetten men etmesi,

Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Tutumla Yetişen Çocuklar

- Anne babalarına bağımlı olurlar.
- Kişisel sorumluluklarını almayı bilmezler. Özbakım becerilerinden, kendini ifade etmeye kadar birçok alanda yeterlilik kazanmazlar.
- Özgüven geliştirmekte zorlanırlar.
- Kendi kendilerine yapabilecekleri işlerde bile başkalarının yardımını beklerler.
- Tek başına ders çalışmakta zorlanırlar.
- Sorun yaşadıklarında, sorunu çözecek bir kurtarıcı ararlar.

5 yaşında verilecek sorumluluklar

- Eşyalarına iyi bakmak,
- Temiz kıyafetlerini çekmeceye yada dolaba yerleştirmek,
- Üzerinden çıkardığı kıyafetleri katlayabilmek ve dolabına kaldırmak,
- Telefona gerektiği şekilde cevap vermek,
- Saçlarını taramak,
- Yemeğini yedikten sonra tabağını kaldırmak,
- Basit yiyeceklerin hazırlanmasına yardım etmek,
- Oyuncaklarını toplamak

6 yaş sorumluluk listesi

- Tek başına giyinip soyunmak,
- Sofranın hazırlanmasına ve toplanmasına yardım etmek,
- Yanlışlıkla d•kt•klerini toplamak,
- Evin toplanmasına yardım etmek,
- •i•ekleri sulamak,
- Sebzeleri yıkamak,
- Kendi ayakkabılarını bağlamak,
- Kendi ayakkabılarının temizliğini yapmak,
- Evden •ıkarken muslukları ve ışıkları kontrol etmek, a•ıksa kapatmak.

7 yaş sorumluluk listesi

- Çantasını hazırlamak,
- Ödevlerini yapmak,
- Kitaplarını korumak,
- Televizyon izleme saatine uymak,
- Harçlığını bağımsızca kullanmak,
- Alışverişe yardım etmek,
- Alışveriş malzemelerinin taşınmasına yardım etmek,
- Hava durumuna ve gidilecek yere uygun olarak giyeceklerini seçmek,
- Balkon, kapının önünü ...vb. yerleri sulamak ve süpürmek,
- Gerekli durumlarda evdeki telefonu kullanmak,
- Kim olduğunu sorarak sokak kapısını açmak.

8 yaş sorumluluk listesi

- Sabahları alar saatiyle kendi başına kalkmak,
- Hatırlatmadan z bakımını yapmak,
- Yardım almadan banyo yapmak,
- Yardım almadan kurulanmak,
- Odasını toplamak,
- Odasını, dolabını, yatağını ve çalışma masasını düzenli tutmak,
- Okuldan gelen mesajları anne babasına iletmek,
- Derleriyle ilgili sorumlulukları almak, kimsenin söylemesine gerek duymadan derslerini düzenli bir şekilde yapmak,
- Kendi kıyafet alışverişinde anne babasına yardımcı olmak,

9 yaş sorumluluk listesi

- İlgilerini belirleyip zamanını planlamak ve günlük programlar yapabilmek,
- Ev dışı yakın yerlere gidip gelmek,
- Evdeki bazı tamir işlerine yardımcı olmak,
- Kendinden küçük kardeşinin yıkanmasına, yardımcı olmak,
- Kendinden küçük kardeşinin beslenmesine yardımcı olmak,
- Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmak,
- Alışveriş yapmak.

10 yaş sorumluluk listesi

- Kendi yatak çarşaflarını değiştirmek,
- Listedeki malzemeleri çarşıdan almak,
- Kendi randevularını takip etmek (diş hekimi, spor antrenmanı veya dil kursu)
- Okumak istediği kitapları almak,
- Basit yaralanmalarla başa çıkmak,
- Arkadaşlarını evde ağırlamak,
- Doğum günleri ve özel günleri planlamak ve kutlamak,
- Kimse söylemeden belli görevleri yerine getirmek,
- Komşulara yardımcı olmak.

11-17 yaş sorumluluk listesi

- Kendi hakkını savunmak,
- Başkalarının hakkına saygı duymak,
- Başkalarının eşyalarına saygı göstermek,
- Evde yardım gerektiren işler olduğunda kendi isteğiyle yardım önerisinde bulunabilmek,
- Çamaşır, bulaşık makinesi ...vb çalıştırmak.
- Makineden çıkan çamaşırları askılığa asmak,
- Makineden çıkan bulaşıkları boyunun yettiği raflara kaldırmak,
- Eve dönüş saatlerine uymak,
- Anne babası meşgul olduğunda kardeşiyle ilgilenmek,
- Evde tek başına kalmak,
- Varsa arabayı tek başına yıkamak,
- Kendi başına ulaşım araçlarına binmek,
- Toplu yerlerde gerektiği gibi davranmak,
- Bazı gruplara katılmak (izci yada gençlik grupları),
- Bağımsız olarak kendi ödev programını yürütmek,
- Para biriktirip uzun vadede almak istediklerini planlamak

Yetkin Tutum

- Anne babanın çocuk üzerinde güç kullanmadıkları, kendi bilgi ve deneyimleri ile çocuğun gelişimini destekleyici tutumlara Yetkin Tutum denir.
- Yetkin tutum demokratik tutum değildir.

Örnek Olay

- 10 yaşındaki Mehmet ve 7 yaşındaki Zeynep'i anne babası yemeğe çağırır. Mehmet ve Zeynep birkaç davete rağmen gelmez. Bunun üzerine babaları çocukların yanına gider ve aralarında şu konuşma geçer.
- **Baba:** Çocuklar neden yemeğe gelmiyorsunuz?
- Mehmet: Baba bir dakika, şu spor haberleri bitsin geliyorum.
- **Zeynep:** Anneme demin sordum, yemekte ıspanak varmış, ben ıspanak sevmiyorum.
- **Baba:** Peki anladım. Senin spor programın var. Sende ıspanak yemek istemiyorsun.
- **Çocuklar:** Eeeeeet!
- **Baba:** Çocuklar biliyorsunuz akşam yemeğini birlikte yiyoruz. Bu bizim kuralımız. Gündüz birlikte yemek yiyemediğimiz için akşam yemekleri bizim için özel olmalı. Şimdi hep birlikte masaya geçelim. Yemekten sonra da ıspanak yemek ve yemek saatiyle ilgili konuşabiliriz.

- Bu olayda anne baba otoriter yada izin verici tutumu uyguluyor mu?
- Bu olayda baba otoriter tutumu kullansaydı nasıl davranırdı?
- Bu olayda baba izin verici tutumu kullansaydı nasıl davranırdı?

Yetkin Tutum

- Yetkin tutum çerçevesinde anne baba ile çocuk ilişkisi anne babanın baskı kurmadan ve taviz vermeden çocukla sağlıklı ilişki kurması ve onun gelişimi için gerekli desteği vermesini içerir.

Yetkin tutum;

- Güvenli bir ortamın oluşturulmasını,
- Çocuğun gerektiğinde desteklenmesini,
- Korunmasını,
- Hem anne babanın hem de çocuğun isteklerini rahatça birbirlerine ifade etmelerini
- Anne babanın bilgi ve becerilerini çocuğa anlayabileceği şekilde aktarmasını içerir.

Yetkin Tutumu Nasıl Uygulayabiliriz?

- Çocukları birey olarak kabul etmek
 - Çocuklarla uygun şekilde konuşmak
 - Sınırları belirlemek
 - Tutarlı olmak
-
- Yetkin Tutum kısaca çocuğa saygılı bir biçimde davranmaktır.

Çocuğa Saygı

- Çocuklar için fark edilmek –bir insan olarak saygılı davranmak- çok önemlidir. Anne babalarının kendileri ile ilişkilerinde bir birey olarak dikkate alınıp açıkça konuşulmasını beklerler. Kısaca ne taviz ne de baskı çocukların kendilerini iyi hissetmesini sağlar.

Soru Cevap

- Siz hangi tutumu kullanıyorsunuz?
- Hangi davranışları yaparak bu tutumu kullanıyorsunuz?
- Yetkin tutumu kullanmak için ne gibi değişiklikler yapabilirsiniz?

BENİ DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

Yolu doğru olanın,
yükü ağır olur.

